

DE GESCHIEDENIS VAN DE VYT-BORLUUTFUNDA- TIE EN HET LAM GODS (Vervolg)

1704. Orlandi Pellegrino Antonio, *Abecedario pittorico...*, Bologna, blz. 78, 191, 359, baseerde zich op Vasari en Von Sandart.

1708. Gramaye, *Antiquitates illustrissimi comitatus Flandriae*, Leuven-Brussel, blz. 20, merkt op tijdens zijn beschrijving van de St.-Baafskathedraal : “Cuius ut fabrican tam superiorem quam subterraneam admirantur architecti, ita picturas pictores : Imprimis illam Adami et Evae, opus Ioannis ab Eyck, inventum JUSTI Vitii, Domini Pamelae, in quam tabulam ita lusit poster Vrientzius” (Het oorspronkelijke document dateert uit 1609).

1709. Reimann Jacob Friedrich, *Uersuch eines Einleitung in die Historian Literariam der Deutschen*, Halle, dl. I, blz. 287, stelt een kritisch onderzoek in naar de Vitae van Vasari, doch zonder enige grondige basis.

1711. De oorspronkelijke deuren van de afsluiting van de Vytkapel werden vervangen. Mogelijks droegen zij - zoals de balusters - de wapenschilden van de begiftigers.

1713. Reimann Jacob Friedrich, *Die ersten Linien von der Historia Literaria der Deutschen...*, Halle 1713, blz. 9, fantaseert verder (cfr. 1709).

1713-1723. Jan-Pieter van Male, *Prael-Thoneel van de vermaarde en geleerde Bruggelingen*, Brugge, f°83, Brugge Privé-bezit.

1715. Palomino de Castro Y Velasco Antonia, *El Museo pictórico...*, Madrid, 1715-1724 (overname herdruk 1795-7, dl. I, blz. 55, 175), neemt de geschriften van Van Opmeer, Van Mander en Pacheco over met notities van deze laatste over een onbekend werk van Jan van Eyck.

1717-1727. In de 2de helft van de 18de eeuw bemerken we in het ontvangstboek der kathedraal o.m. de intentie van de fundateurs en de “fondatie van wylent Judocus Wyts ende desselfs compagne Elisabeth Borluut”. Vanaf 1724 tot 1732 droeg François van Damme de mis op in de Vytkapel (203).

1722. De Caylus, *Le trésor de la curiosité*, Parijs, blz. CXX-CXXI.

1723, mei 28. In het testament van kanunnik Sebastiaan van Eyck van het kapittel van de St.-Veerlekerk lezen we dat hij een “Geseling van Christus”

van Sebastiaan van Eyck, Antwerps schilder en familie van de kanunnik, schonk aan de St.-Michielkerk te Gent (noot 52).

1724. Tschamser François Antoine, Annales order Jahrs-Geschichten der Baarfüseren order Minderen Brudern, Thann (uitgegeven te Kolmar in 1864) prijst - niet Jan maar Hubert. Voor deze gegevens van deze Appeles, wiens overlijdensdatum hij heel goed kende, greep hij terug naar de kloosterchroniek (noot 80a).

1728. Richardson Jonathan, *Traité de la peinture et de la sculpture*, Amsterdam, dl. 1, blz. 217, baseert zich op Von Sandart.

1729. Weyerman Jacob Campo, *De levens-beschryvingen der nederlandsche konstschilders...*, Den Haag, dl. I, blz. 179-194, neemt van Mander's en Lampson's passus over.

1731. De schilder Albert Fontain ontving 12 lb.g. voor restauraties van schilderijen in de kathedraal. Van Ryckevorsel (251) neemt zonder meer aan dat ook het Lam Gods gereinigd werd, doch niets wijst hierop (cfr. noot 6b).

1732. Maffei Supione, *Verona illustrata*, Verona 1731-2, dl III, blz. 274v, aanvaardt Malvasia's (cfr. 1678) kritiek over Vasari's Vitae.

1734. Zedler, *Universal Lexicon aller Wissenschaften und Künste*, vol. 8, Halle-Leipzig 1734, kolom 2422 (herdruk : 25, 1740, kolom 711) haalt Von Sandart's passus aan.

1735. Antonius Sanderus, noot 150, blz. 83-4, vertaling uit zijn *Flandria Illustrata*.

1739. Jean-François Foppens, *Bibliotheca Belgica*, Brussel 1739, vol. II, blz. 635, nam de gegraveerde portretten van E. de Boulonais (cfr. 1682) over.

1742-1748. Vanaf 1742 tot 1748 droeg kapelaan Ferdinand de Brunswijck-Luneburg - een familielid van Elisabeth Borluut - de mis in de Vytkapel op. We kennen van hem een aantal rapporten i.v.m. de Vyt-Borluutstichting (28 juli 1747 : staat en retroacten met voorstel tot regularisatie wat aanvaard werd op 28 september 1747; 31 december 1747 ontwerp tot regularisatie van de rekeningen der Oude Cotidiane en een ontwerp tot regularisatie van de rekeningen der Oude Fabriek en van de nedersacristie). Op de rugzijde van deze door hem samengestelde bundel betreffende de dienst

in de Vytkapel wordt vermeld dat de fundatie dateert uit 1535 (later verbeterd in potlood tot 1435) (252).

1744. F. Le Comte, Het Konst-Cabinet der Bouw-, Schilder-, Beeldhouwen Graveerkunde, of Inleiding tot de Kennis dier fraaye, Weetenschappen, vervat in de Schilderyen, Standbeelden en Prenten. Verrykt met een beknopte Leevensbeschryving der voornaamste Schilders, Beeldhouwers en Plaatsnyders, Utrecht 44 (vertaald uit de Franse tekst : Cabinet de Singularités d'Architecture, Peinture et Gravure, Parijs 1699-1700).

1745-1748. In de Oude Cotidiane maakt men nog melding van de verkochte goederen te Beveren-Waas in 1614. De mis wordt in de Vytkapel opgedragen door E.H. Andreas de Simpele. Vanaf 1748 tot 1760 worden drie supplementaire missen vergoed aan de de Simpele in de "capelle van Adam en Eva" gesticht door "Judocus Wyts en Elisabeth Borluut" (203). Andreas de Simpele was de enige kapelaan sinds 1625, die geen lid was van het Kapittel.

1745 en 1758-1759. Tegen de westelijke muur van de Vytkapel plaatste men in 1745 het praalgraf van bisschop De Smet (verwijderd in het begin van de 19de eeuw), terwijl dat van kapelaan de Brunswijck-Luneberg tegen de zuid-westelijke muur werd geplaatst in 1758. Dit mausoleum werd vervaardigd door J. Martens. Een jaar later werd het epitaaf van de familie De Draeck in de Vytkapel geplaatst. Ontroofd van zijn tafeltje werd waarschijnlijk Hubert van Eyck's grafsteen verwerkt in die periode als bouw materiaal in de portiek van de noordelijke transept (1759) (253).

1750 (omstreeks). A.J. Dezallier d'Argenville (1680-1765), Abrége de la vie des peintres avec la notice de leurs ouvrages, Parijs, jaar 4.

1751. Anoniem. Beschryvinge van de gedenckweirdigste schilderyen die te sien zyn in de kercken van verschyde steden van Vlaenderen, Brabant, ect., hs. Brugge Stadsbibliotheek.

1751 (na, verkeerdelijk gedateerd 1734). De Sadeleire (?), Beschryvinge der 7 prochiale kercken der stadt Ghendt, haere raeriteyten van schilderyen ende door wat meesters die gemaekt syn (in 1883 onnauwkeurig gepubliceerd door Ch. Piot), noemt het Lam Gods het "Paeschlam".

1753, april 18. De resolutie van het Kapittel in verband met de betaling aan de Nedersacristie van de onkosten van de dienst in de Vytkapel, merkt op dat de uitgaven groter zijn dan de inkomsten. Desondanks werden het aantal missen in de week verhoogd met 3 voor een periode van 12 jaar (203).

1753. Jean-Baptist Descamp, *La vie des peintres flamands et hollandais, avec des portraits gravés en taille-douce, une indication de leurs principaux ouvrages, et des réflexions sur leurs différentes manières*, Parijs, dl. I, blz. 1 e. v., baseert zich op Van Mander. De illustratie gemaakt door François of Charles Eisen (?) gaat voor Hubert terug op het zgn. zelfportret van het gestolen paneel. Het palet met penselen, het vaatwerk met olie en het door zonnestralen gebarsten paneel zijn eveneens ontleend aan het verhaal van Van Mander. Het gebarsten paneel stelt de Aanbidding der wijzen voor uit de verzameling van de hertog van Orleans, dat toen ongegrond beschouwd werd als een paneel van Jan.

1759. Met het oog op de nieuwe geannoteerde uitgave van Van Mander's schildersboek in 1764, die met kommentaar voorzien werd door Jacobus de Jongh, maakte Jan L'Admiral 2 gegraveerde portretten naar deze op het ontvreemde paneel. Zij werden opgenomen in een stilleven-compositie met enige emblematische elementen, zoals we ook bemerkten bij Houbraken (1718). Onderaan prijkt het portret van Margaretha (lees : Elisabeth), dat herinnert aan het oeuvre van de Meester van het Amsterdamse kabinet (± 1480), de zgn. Hausbuch-Meister. In dezelfde editie zien we nog een gravure van Jan L'Admiraal voorstellend Hubert en Jan, die waarschijnlijk in dezelfde periode ontstond, waarbij de nadruk ligt op het leeftijds-verschil (254).

1763. J.R. Füssli, *Allgemeines Künstler Lexicon*, 1763; G.P. Mensaert, *Le peintre amateur et curieux ou description générale des tableaux des plus habiles maîtres, qui font l'ornement des églises, couvents, abbayes, prieurés et cabinets particuliers dans l'étendue des Pays-Bas autrichiens*, Brussel 1763, vol. II, blz. 21 "L'agneau de l'Apocalypse... n'étoit pas prévenu de l'ancienneté et de la rareté de cette pièce, on la passeroit cent fois sans y faire attention".

1767. Anoniem, *Den kundigen schilder aanthoonende de fraeyheden ende namen der meesters van die schilderyen geplaetst in de parochiale kercken en andere cloosters ende capellen der stad Gent*, Gent 1767 (verdwenen handschrift, waarvan eertijds een 19de eeuwse kopie in bezit was van Hulin de Loo).

1768. Ter gelegenheid van de 5 jarige oprichting van de Brugse academie wilde men een nieuw gedenkteken voor Jan van Eyck laten oprichten (de grafzerk was versleten en het koperen epitaaf werd vernield tijdens de godsdienstoorlogen). In afwachting van het marmeren epitaaf waarvoor 2 ontwerpen werden ingediend, besloot men "de selve op berd te laeten" schilderen door Paulus de Cock, "verbeeldende één grafnaelde met daer op

in" een medaille met het portret van Jan van Eyck (dat mogelijks terugging op dat van het Lam Gods). Door de werken in de St.-Donaaskathedraal in 1782 werd het schilderij overgebracht naar de academie. Latere lotgevallen zijn er niet van bekend (255).

Rudy VAN ELSLANDE
(t Vervolgt)

NOTEN

250. *D. Roggen*, Het caravagisme te Gent, in : *Gentse Bijdragen van de Kunstgeschiedenis*, XII, 1949-50, blz. 313.
251. *J. Van Ryckevogel*, De schoonmaak van het Lam Gods der van Eycken, in : *Morks Magazijn*, Dordrecht XXXI, 1929, blz. 591-593; cfr. noot 6b.
252. *J. Duverger*, De paramenten van de Joos Vydkapel van de Sint-Baafskerk te Gent, in : *Artes Textiles II*, 1955, blz. 49.
253. *E.A. Hellin*, noot 236; *J.J. De Smet*, noot 152 e, blz. 20, 21, 31; c) *A. Goetghebuer*, L'église cathédrale de S. Bavon à Gand, Gent 1893, blz. 79,96, d) *R. Van De Wiele*, Sint-Baafskatedraal-Gent, Gent 1973, blz. 28.
254. *E. Dhanens*, De iconografie der Van Eyck's, Brugge 1982, blz. 15-16, 69, ill. 9.
255. *O. Delepierre*, noot 282, blz. 11-13; *V. Vermeersch*, Grafmonumenten te Brugge voor 1578, Brugge 1976, blz. 168.

GESCHIEDENIS DER GENTSE KAZERNEN ANDERE GEBOUWEN IN GENT, GEBRUIKT DOOR MILITAIRES *

Zoals we in de inleiding tot deze serie hebben gezien (G.T. juli 85) waren er tot de 16de eeuw praktisch geen kazerneringsproblemen. In die tijd bestonden er nog geen gebouwen die exclusief dienden tot het onderbrengen van troepen.

In vreedstijd logeerden de militairen, op eigen kosten, in afspanningen, in gehuurde huizen of in woningen van partikulieren. Ze moesten zelf onderhandelen over de huurprijs.

De gasthuishouders waren verplicht de soldaten te herbergen voorzover er plaats vrij was. In tegengesteld geval en als niemand geneigd was de krijgslieden onderdak te verschaffen werden de logementen door het schepencollege aangeduid. De gebuurtedeken bezorgde het stadsbestuur de nodige adressen.

* Het eerste artikel in deze reeks verscheen in "Ghendtsche Tydinghen" 1985-Nr. 4.